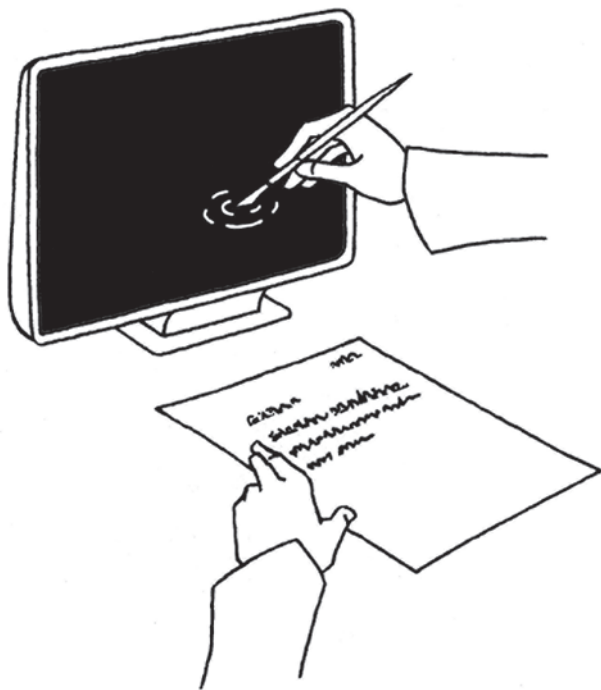

Michal Bystrov

LÁSKA, MÍR A JINÁ KLIŠÉ

Michal Bystrov

**LÁSKA,
MÍR
A JINÁ KLIŠÉ**

SLOUPKY A ÚVAHY Z LET 2011–2021

Galén

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani žádná její část nesmějí být reprodukovány, uchovávány v rešeršním systému nebo přenášeny jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez písemného souhlasu majitelů práv.

© Michal Bystrov, 2021

Illustrations © Miroslav Barták, 2021

© Galén, 2021

ISBN 978-80-7492-591-7 (PDF)

ISBN 978-80-7492-592-4 (PDF pro čtečky)

Blues o Šlupkově Jekyllu a Hydeovi

1. 12. 2011

Asi v patnácti jsem pro sebe objevil kazetu *Hanspaul City*. Nesmírně mě nadchla, něco takového jsem nikdy předtím neslyšel. Především jsem ale zůstal štaf z písničky *Miláčku, vrať se*, kterou zpíval mně neznámý bluesman se zvláštní přezdívkou Šlupka. „V opuštěný kuchyni, jééé, je už trochu smrad, i ta jedna kytká, kytká usychá, ta kytká vod tebe, kterou mám, kterou mám tak rád...“ Dodnes to umím slovo od slova, se všemi jemnými finesami. Zpěvák se doprovázel na břinkající piáno, které mohlo stát stejně dobře v dejvickém Houtyši jako v neworleanském bordelu. Až mnohem později jsem se dozvěděl, že tuhle pecku – zřejmě nejlepší české blues – napsal Ivan Hlas. Ivan však promine: pro mě už bude navždycky spojená s pronikavým, nakřápnutým hlasem Jiřího Šlupky Svěráka.

Podruhé jsem na něj narazil na Šrámkově Sobotce. Hrál zhudebněné texty českých básníků, od Hrubína

přes Ortena a Kainara až po své přátele Pavla Šruta, Petra Kovaříka a Ivana Wernische. Tehdy jsem ho poznal z jiné stránky: jako milovníka poezie, sečtělého pána, který o literatuře nejen mluví, ale také přemýšlí. Seděli jsme proti sobě v hospodě, každý u svého stolu, ani jeden nevěděl, jak začít. A já si říkal: Tak to je ten chlap – tahle stříbrná mánička s plnovousem!

Potom jsem ho zažil jako učitele. Samotného mě překvapilo, jak jsem se – zběhlý student bohemistiky – ocitl v jeho třídě na Ježkárně, kde do mě nesmlouvavě rval stupnice, septakordy a jiné nutné zlo. Obdivoval jsem jeho erudici a s úžasem sledoval jeho jekyll-hydeovské proměny: při nočních tazích, jež byly logickým vyústěním každé povedené jam session, s ním prostě nešlo držet krok. O to víc jsem ho nenáviděl, když si ráno ve škole vychutnával ty, které předtím zničil, zatímco na něm nebyla znát sebemenší únava.

Nakonec jsem měl vzácnou možnost poznat ho jako kamaráda. A to kamaráda z nejlepších, na kterého je spoleh a s nímž se dá překročit každá propast, hlavně generační. Přesto – anebo právě proto – si uvědomuju, že tohle blues pro Jiřího Šlupku Svěráka náleží jiným. Desítkám významnějších kolegů, spolučníků a žáků, kterým vstoupil do života a pootočil ho tím správným směrem. Jako tehdy, když klukům ze Starých hadrů půjčil Bukowského a jim se zalíbilo jméno Chinaski.

Tak trochu jiný valčík

2. 1. 2012

Píše se druhý leden a v hlavě ještě pořád doznívá *Valčík na rozloučenou*. Tentokrát docela případně, neboť o roce, který právě skončil, se opravdu dá říci, že toho víc vzal, než dal. Důsledky těchto ztrát nám dojdou se zpožděním, až zase vylezou z pod kamene všichni ti, kteří tady „už čtyři sta padesát let nemuseli být“, jak říkal Jan Werich. V téhle atmosféře působí úvodní verše českého textu Jaroslava Moravce obzvlášť ponuře: „Končí ten čas, jenž byl plný nejhezčích nocí a dní...“

Ještě před swingovou érou, během níž *Valčík na rozloučenou* (v originále *Auld Lang Syne*) proslavila zpěvačka Zdena Vincíková, kolovala píseň se zlidovělým textem: „Jak zapomenout na ten čas, kdy stáli jsme si blíž? Jak zapomenout na ten čas, tak dávno, dávno již.“ Ve skutečnosti šlo o pozměněný překlad Josefa Václava Sládka, který se objevil už roku 1892 ve *Výboru písni a ballad Roberta Burnse*.

Právě skotský bard Robert Burns zachránil dávný song (který mu zpíval jeden stařec) před zapomněním. A J. V. Sládek mu byl zdatným pomocníkem: „Jak – staré lásky zapomnit, kde druhu druh stál blíž? Jak – staré lásky zapomnit, snad, že to dávno již?“ Nápěv je notoricky známý, kdysi však měla skladba odlišnou melodii. A vůbec ne špatnou. Schválně, zkuste si ji najít na YouTube. Začněte ten nový rok – ne snad lépe či hůře, ale prostě jinak.

Waldemar a hloupá žába

23. 1. 2012

Kamarád mě upozornil na milou raritu. Na internetu můžete nalézt polovyprávěnou, polozpívanou písničku *The Foolish Frog (Hloupá žába)*. Jednoduchý popěvek vám uvízne v hlavě, než řeknete švec. Však ho také kdysi složil guru folkové hudby Pete Seeger se svým tátou, muzikologem Charlesem Louisem Seegerem. Vtip je v tom, že kreslený klip k téhle málo známé nahrávce vyrobil v roce 1971 Krátký film Praha. Výtvarníkem byl Miloslav Jágr a existuje i téměř identická česká verze, pro kterou píseň (s textem Ivo Fischera) přezpíval Waldemar Matuška.

Jak je možné, že hudební minipohádka americké legendy vznikla u nás, a ne v USA? Odpověď je prostá: protože ji režíroval Gene Deitch. Pozoruhodná a všestranná osobnost: muž, který stál za prvními díly seriálu s Tomem a Jerryem a jako jeden z mála natočil Johna Lee Hookera s akustickou kytarou. Významný animátor, ale i sběratel bluesových, jazzových a folkových

nahrávek. Američan, jenž se roku 1964 oženil s českou dívkou a usadil se v Praze.

Gene Deitch patří k nejbližším přátelům Petea Seegera. Záhada *Hloupé žáby* je tím vyřešena, protože jedině člověk s tak složitým osudem mohl dát dohromady malíře Jágra s autorem písně *Řekni, kde ty kytky jsou*, o Matuškově nemluvě. Popravdě řečeno, Walda se k té rýmovačce o farmáři, co si vyšel se svým banjem na výlet, hodí lépe. Ale Seegerovi ani muk.

Rostou na kopci borůvky?

30. 1. 2012

„I found my thrill on blueberry hill,“ chraplavě prozpěvuje Louis Armstrong. Písničku o borůvkovém vrchu měl kromě něj v repertoáru i Fats Domino a mnozí další, původně ale zazněla ve westernu *The Singing Hill* z roku 1940. Česká verze Jiřího Suchého (*Růžový pahorek*) časem upadla v zapomnění, přestože ji interpretoval Rudolf Cortés.

Málokdo však ví, že skladba málem zapadla i ve Spojených státech. Z tak malicherného důvodu, že se tomu ani nechce věřit. Když totiž autor textu Larry Stock přišel za jistým významným vydavatelem a novinku mu ukázal, onen dobrý muž namítl, že takovou píseň publikovat nelze. „Proč?“ tázal se překvapený autor, který si byl celkem jistý, že má – spolu se skladatelem Vincentem Rosem – v kapse jasný hit. „Protože na kopci nerostou borůvky,“ zněla odpověď.

Léta chození s bandaskou po zalesněných skalách nad řekou Lužnicí mě naučila, že borůvky na kopcích

jednoznačně rostou (i když přiznávám, že v Americe jsem je nikdy netrhal). Ale myslím, že *Blueberry Hill* bych si dovedl užít i s vědomím určitých přírodopisných nesrovnalostí. Tak trochu mi to připomíná stav současného hudebního průmyslu. V něm také kdekdo s vážnou tváří vysvětluje, proč nemůže to či ono oslovit potenciálního posluchače. Do rádia se pak pro jistotu dostanou věci, které vůbec žádný smysl nemají.

S Trabandem načerno kolem světa

6. 2. 2012

„Jsem černej pasažér, nemám cíl ani směr,“ zpívám si – na relativně spokojeného člověka snad až příliš často. Autor Jarda Svoboda možná ani nechtěl, aby se z písničky stal takový hit, soudě podle toho, jak se stáhl, když se jeho skupina Traband začala zaplétat do osidel českého popbyznysu. Jenže málo platné: ta skladba je nejen výstižná, ale i strašně dojemná. A to přesto, že muzika Trabandu má k plačtivému údolí daleko.

Když si najdete americké webovky magazínu *National Geographic*, zjistíte, že kromě tradičních foto-reportáží o planetě Zemi a jejích obyvatelích nabízejí rovněž bohatou koláž hudby ze všech koutů světa. A protože jde o prestižní značku (ve svém oboru zřejmě bezkonkureční), ani zastoupení umělci nejsou žádná bédka. Salif Keita, Habib Koité, Ladysmith Black Mambazo, Alan Stivell, Chieftains – to je jen pár jmen,

která na vás z onoho hvězdného seznamu hned vyskočí. A také Tom Waits, Peter Gabriel, Serge Gainsbourg, Jacques Brel či Antonio Carlos Jobim.

Z českých kapel je tu právě Traband a s ním ještě asi deset dalších hudebníků, včetně Ivy Bittové, Idy Kellarové a Věry Bílé. Zajímalo by mě, zda si u nás tohoto úspěchu vůbec někdo všiml. Že je Jarda Svoboda světový formát, bylo jasné už dávno. Ale jako vždy to musel potvrdit někdo zvenčí.

Agadou, krásy jdou...

27. 2. 2012

Jsou písně, k nimž se člověk vrací dobrovolně a rád, a jiné, u kterých to vůbec neovlivní. Jistě nebudu sám, v kom se s děsivou pravidelností probouzí dokonale infantilní slogan: „Já už jdu, jdu, jdu, už mám všechno hotový...“ Zdá se, že kvůli Františku Ringo Čechovi a normalizačnímu rádiu je náš národ tímto virem nakažen jednou provždy. Hůř na tom už může být jen ten, kdo si za chůze nevědomky brouká: „Haj hou, haj hou, a trpaslíci jdou...“

Zavirování nervového systému bohužel hrozí o to více, že se mi popěvek často vybavuje v původní verzi: „Agadou, dou, dou...“ Nikdy jsem nevěděl, co to znamená, avšak veden poučkou „poznej svého nepřítele“ jsem se to jednoho krásného dne rozhodl zjistit. Slogan jsem sice nerozluštil, ale i tak mě čekalo velké překvapení.

Tato dvojsmyslná skočná, kterou koncem sedmdesátých let nahrála kreolská skupina Les Bahmias

a v polovině let osmdesátých oživila německá diskotéková senzace Saragossa Band, totiž původně sloužila jako reklama na Club Med – francouzskou společnost, zajišťující svým klientům luxusní dovolenou v exotických destinacích z celého světa. A text (který by nevymyslel snad ani Ringo) vyprávěl o turistovi, jenž se na Tahiti zaplete s nezletilou prostitutkou, načež ho zatknou mravnostní policie a donutí ho zaplatit vysokou pokutu. No vidíte – a tohle si my, méně odolní, denně zpíváme.

Novoroční pocta prvnímu jitru

19. 3. 2012

„Morning has broken like the first morning...“ Kdo tu písničku někdy slyšel, jistě uzná, že se jí nedá jen tak zbavit. Nakažlivá je melodie i úvodní slogan, v němž se nové ráno podobá prvnímu jitru světa. Před dvanácti lety skladbu *Morning Has Broken* společně natočili Art Garfunkel, Diana Krall a irská folklorní skupina Chieftains. Nahrávka vznikla na úsvitu nového roku v Antarktidě na lodi Ocean Explorer 1. Přesněji řečeno v lodní knihovně.

Garfunkel měl tuhle křehkou baladu rád odjakživa. Už v roce 1997 ji zařadil na své album *Songs From A Parent To A Child*, ale s půvabnou Dianou po boku si vedl ještě lépe. Nebyl ostatně první, koho uhranula (tedy ta píseň). Judy Collinsová, Neil Diamond, Cat Stevens, Kenny Rogers či Nana Mouskouri – ti všichni ji měli v repertoáru.

Vznik jednoho z nejznámějších světových budíčků však sahá ještě dál. Až do roku 1931, kdy ho na nápěv

lidovky *Bunessan* (to je taková malá vesnička na západě Skotska) složila britská spisovatelka knížek pro děti Eleanor Farjeonová. Editor sborníku hymnů *Songs Of Praise*, ve kterém se text poprvé objevil, prý autorku požádal, aby doslova vzdala díky za každé nové ráno. Eleanor si vzpomněla na vánoční píseň *Child In The Manger*, jež se na starou keltskou notu zpívala, a začala psát. Její verše jsou dodnes tím nejlepším způsobem, jak začít den.

Kde končí láska a začíná krádež

23. 4. 2012

Často se mluví o hudebních krádežích. Někdy jde o krádeže z lásky, jak je definoval Bob Dylan na svém albu *Love And Theft*. Jindy se jedná o takzvaná nedopatření, zpravidla způsobená ignorancí jedné či druhé strany (viz kauza Support Lesbiens versus Jan Kalousek). Faktem je, že člověka mnohokrát napadne melodie, která se podobá nějaké jiné – většinou lepší.

Může k tomu dojít mimoděk, ale i to způsobuje problémy, zvláště jste-li osoba veřejně činná. Například Jiří Suchý se doznal, že nechtěně zakomponoval melodickou linku Gilberta Bécauda do své písničky *Dobré rady*. O původu slavného *Blues pro tebe*, které nápadně připomíná píseň *You Rascal You* z repertoáru Louise Armstronga, nemluvě.

To jsou však výpůjčky naprosto pochopitelné – na rozdíl od jedné, které já osobně neumím dát rozřešení. Když Ferdinand Havlík při skládání hudby

k semaforové *Kytici* převzal se vším všudy začátek Ellingtonovy skladby *The Mooche* a udělal z něj motiv bludičky v podání Hany Zagorové, šlo o citaci, nebo něco méně sympatického?

Stejně sporná je píseň *Hope* z alba *Up* skupiny R.E.M., která se až nezdravě podobá Cohenově *Suzanne*. I když jde o podobu přiznanou, jaký je vůbec smysl takové „pocty“? Navíc tu jde o jakousi variaci na druhou, protože kapelu dost možná inspirovala nahrávka *Suzanne* od Petera Gabriela. A co třeba Springsteenův *Outlaw Pete*, kopírující v refrénu se sebevražednou bezelstností hit skupiny Kiss *I Was Made For Lovin' You*? No má to ten Boss zapotřebí?

O kýči ve zlatém kočáře

7. 5. 2012

„Nikdy není tak špatně, aby nemohlo bejt ještě hůř,“ zpívám si s Janem Burianem, když se mě média potí- sící snaží přesvědčit, že čeští posluchači jsou stádo a recenzenti jeho pastýři. Z normalizačního odpadu se jako mávnutím kouzelného proutku stává klasika. Máme nového Kryla i starého Gotta, „půlnoční“ come-back roku – a máme vůbec uši?

Dávno je jasné, že náš národ dostává jen to, co si zaslouží. Proč? Protože mu stačí málo. A to málo si svobodně vybral, na nevědomost nemá nárok. Vše podstatné už přece bylo řečeno. Tak třeba Jiří Černý: „Kýč předstírá hloubku, závažnost; veze se přitom ve zlatém kočáře osvědčené hudební formy, kterou vy- cpe mizerným obsahem.“

Nebo Ladislav Kantor: „Textařství není služka, co náhradním Beethovenům píše krátké a dlouhé slabiky na morseovku melodií jejich úžasných har- monických objevů.“ A ještě lépe Jiří Aplt: „Vycházíme